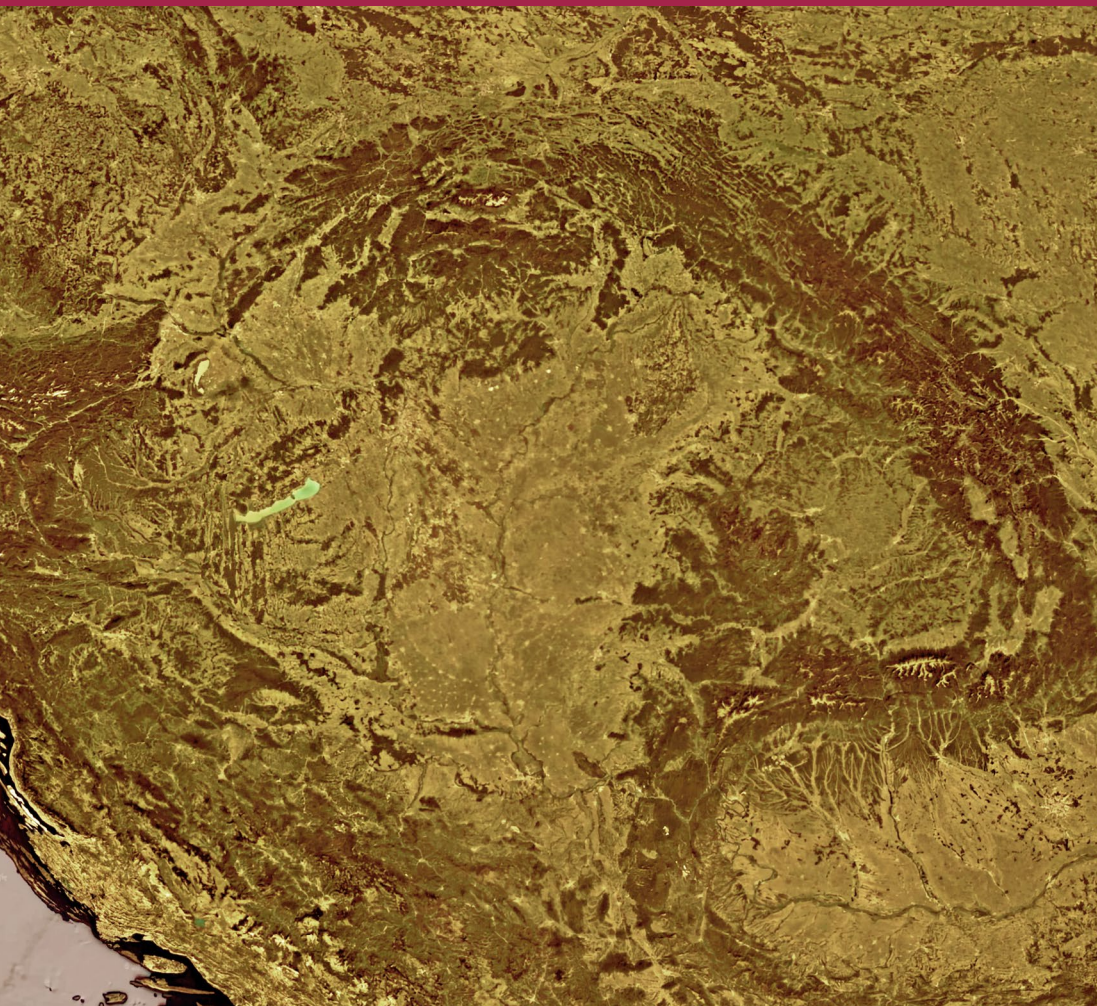

„Mind magyarok vagyunk!”

Egység a sokféleségben

KONFERENCIA

az MMA Művészetelméleti Tagozatának szervezésében,
a határon túli magyar művészetéről

Pesti Vigadó, Makovecz terem

2021. november 23., kedd

MMA

A művészeti alkotások a nemzeti egység megőrzéséhez és megerősítéséhez is nagymértékben hozzájárulhatnak. A Művészetelméleti Tagozat azt a célt tűzte ki, hogy a jövőben rendszeres fórumot biztosít a határon túli magyar – elsősorban XX. századi, illetve kortárs – művészeti alkotások, irányzatok, folyamatok tudományos feldolgozásának, értelmezésének, közvetítésének. Ez jól illeszkedik a Magyar Művészeti Akadémia számos rendezvényének és kezdeményezésének sorába, amelyek a határon túli magyar művészet iránti kiemelt figyelmet mutatják.

Az első, egynapos tanácskozás címét – „Mind magyarok vagyunk!” – Tamási Áron 1937-ben megjelent cikkéből kölcsönöztük. Azt szeretnénk, ha e nyitókonferencián minél több tájegység minél több művészeti ágáról esne szó. Ezúttal Erdély, Felvidék és Délvidék területéről az irodalom, a zene-, a képző-, az ipar-, a film-, a fotó-, az építőművészet, valamint a hagyományörzés aktuális kérdéseiről hallhatnak előadásokat az érdeklődők, olyan előadóktól, akik legtöbbje maga is határon túli. Megmutatva az egységet a sokféleségben, a jövőben nemcsak a Kárpát-medencében, hanem az akár távoli földrészekén élő magyarság művészetéről is tervezünk előadásokat. A mostani tanácskozást szeretnénk még vonzóbbá tenni azáltal, hogy az előadások sorát két művészeti programmal is színesítjük: filmet vetítünk az erdélyi magyar filmgyártás kezdeteiről, valamint egy rövidebb hangversenyt is rendezünk, amelyen egy nemzetközi versenygyőztes, kiemelkedő tehetségű énekművész XX. századi, illetve kortárs magyar zeneszerzők (köztük határon túli komponisták) dalait adja elő.

Bízunk abban, hogy ezzel az összművészeti konferenciasorozattal is hozzá tudunk járulni annak széles körű tudatosításához, hogy az egyetemes kultúra részét képező magyar kultúra – határon innen és túl – milyen sajátos értékeket adott és ad folyamatosan a világnak.

A Művészetelméleti Tagozat nevében köszönöm előadóinknak, hogy elfogadták felkérésünket. Eredményes tanácskozást, szép élményt kívánok a szakmabelieknek és az érdeklődő közönségnek egyaránt!

Budapest, 2021. november 9.

*Dr. Solymosi-Tari Emőke
a Művészetelméleti Tagozat vezetője*

„Mind magyarok vagyunk!” ***Egység a sokféleségben***

KONFERENCIA
az MMA Művészetelméleti Tagozatának szervezésében,
a határon túli magyar művészetéről

2021. november 23., kedd

„MIND MAGYAROK VAGYUNK!” – EGYSÉG A SOKFÉLELÉGBEN

Levezető elnök: Solymosi-Tari Emőke zenetörténész,
az MMA Művészetelméleti Tagozatának vezetője

09.30	Köszöntő
09.40	Gróh Gáspár irodalomtörténész, kritikus <i>Látványosan észrevehetetlen határátlépés</i>
10.10	Cseke Péter ny. egyetemi előadótanár, a Kolozsvári Magyar Kommunikáció- és Médiatudományi Intézet igazgatója, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár <i>Jancsó Béla összművészeti értékszemlélete (1920–1935)</i>
10.40	Kávészünet
11.00	Németh Csaba István zenetörténész, BTK Zenetudományi Intézet, Magyar Zenetörténeti Osztály <i>„A legutóbb születettek kategóriája” – Csíky Boldizsár új művei</i>
11.30	Mandics György író, költő, művelődéstörténész, az MMA nem akadémikus köztestületi tagja <i>Művészek a peremen</i>
12.00	Balog László könyvtárigazgató, történész, Sapientia Egyetem, Csíkszeredai Campus <i>Bevezetés a székelyföldi fotográfia történetébe. Az első műhelyek Székelyföldön, a magyar–óromán fotográfiai kapcsolatok kezdetei</i>
12.30	Ebédészünet
13.45	Ninkov Kovacsev Olga, PhD, művészettörténész, múzeumi tanácsos, Szabadkai Városi Múzeum <i>Szabadka és Hódmezővásárhely kerámiaművészeti kapcsolatai</i>
14.15	Krcho János építész, az MMA rendes tagja <i>A felvidéki magyar építészetéről – a felvidéki magyar építészekről</i>
14.45	Nagy Myrtil etnológus, a somorjai Városi Művelődési Központ igazgatója <i>A szlovákiai magyarok színpadi folklórmozgalma kialakulásától napjainkig</i>
15.15	Kávészünet
15.35	Subedi Anna (ének) és Kéry Tamás (zongora) hangversenye magyar zeneszerzők dalaiból
16.05	Zágoni Bálint rendező, filmtörténész, a Filmtett Egyesület igazgatója <i>A kolozsvári filmgyártás kezdetei</i> <i>Bevezetés a Janovics Jenő, a magyar Pathé című filmhez</i>
16.20	Filmvetítés <i>Janovics Jenő, a magyar Pathé</i>
17.25	Zárszó

<i>Dr. Solymosi-Tari Emőke köszöntője</i>	2
<i>A konferencia programja</i>	4
<i>Hangverseny magyar zeneszerzők dalaiból</i>	6
<i>Gróh Gáspár: Látványosan észrevehetetlen határátlépés</i>	7
<i>Cseke Péter: Jancsó Béla összművészeti értékszemlélete (1920–1935)</i>	8
<i>Németh István Csaba: „A legutóbb születettek kategóriája” – Csíky Boldizsár új művei</i>	9
<i>Mandics György: Művészek a peremen</i>	10
<i>Balog László: Bevezetés a székelyföldi fotográfia történetébe</i> <i>Az első műhelyek Székelyföldön, a magyar–óromán fotográfiai kapcsolatok kezdetei</i>	11
<i>Ninkov Kovacsev Olga, PhD: Szabadka és Hódmezővásárhely kerámiaművészeti kapcsolatai</i>	12
<i>Krcho János: A felvidéki magyar építészetéről – a felvidéki magyar építészekről</i>	13
<i>Nagy Myrtil: A szlovákiai magyarok színpadi folklórmozgalma kialakulásától napjainkig</i>	14
<i>Zágoni Bálint: A kolozsvári filmgyártás kezdetei</i> <i>Bevezetés a Janovics Jenő, a magyar Pathé című filmhez</i>	15

IMPRESSZUM

A konferencia szakmai felelőse: Dr. Solymosi-Tari Emőke, az MMA rendes tagja, a Művészetelméleti Tagozat vezetője

© Magyar Művészeti Akadémia
© Szerzők

Kiadja a Magyar Művészeti Akadémia, 2021-ben
www.mma.hu
Felelős kiadó: Vashegyi György, elnök • Kiadványterv: JarlDesign
Nyomdai munkák: Crew Print Kft., 1067 Budapest, Eötvös u. 9.
Ügyvezető igazgató: Szamos Tamás
Címlapkép: Google Earth – részlet

Hangverseny magyar zeneszerzők dalaiból

Bartók Béla: 8 magyar népdal – No. 2 Istenem, Istenem...

Bartók Béla: 20 magyar népdal – Székely lassú

Dohnányi Ernő: Hat dal Victor Heindl verseire, Op. 14
No. 6 Vergessene Lieder

Dohnányi Ernő: Hat dal Wilhelm Conrad Gomoll verseire, Op. 16
No. 3 Grüße zur Nacht
No. 6 Serenade

Orbán György: Idyllek és két fabulák – Hat dal szoprán hangra és zongorára
No. 1 Hajnalban
No. 2 Prücsök s Hangya

Ligeti György: Három Weöres-dal
I. Táncol a hold fehér ingben
II. Gyümölcsfürt
III. Kalmár jött nagy madarakkal

Előadja:
Subedi Anna énekművész,
a 2021-es Cadenza Nemzetközi Zenei Verseny Ének kategóriájának nagydíjasa
Zongorán kísér: Kéry Tamás zongoraművész

GRÓH GÁSPÁR

irodalomtörténész, kritikus

Az MMA nem akadémikus köztestületi tagja

Látványosan észrevehetetlen határátlépés

Bárki okkal kérdezheti: hogyan lehet témája egy magyarországi író műve a határon túli művészzel foglalkozó konferenciának? A válasz egyszerű: a témája okán – de nem csak amiatt. A száz éve született Mészöly Miklós *Pontos történetek útközben* című munkája Erdélyből származó feleségének úti beszámolóí alapján született – első megfogalmazásában még akkor, amikor a hivatalos ideológia és irodalompolitika a magyarság fogalmát az állampolgársággal azonosította, miközben a nemzet fogalmát is szívesen száműzte volna. Mészöly Miklós nem vitatkozott, mert nem is vitatkozhatott ezzel a képtelenséggel, a *Pontos történetek*ben magától értetődő természetességgel hagyta figyelmen kívül a kötelező elvárásokat. Írása a maga idején egyedülálló üzenet volt: egy ország határait a hatalmi erőszak könnyen átalakíthatja, de a nemzet határai nem csorbíthatók.

Ez a mű egy méltatója szerint olyan klasszikus irodalmi szociográfiák méltó társa, mint a *Puszták népe* és a *Kiskunhalom*. A tárgyi hűség, a villanásokból is emberi sorsokat, társadalmi közeget bemutató szöveg megfelel címének: a végletekig pontos. Mészöly szövege az előbb kisebbségi, és lassanként szórványsorsba került magyarság önmaga számára észrevehetetlen erőzóját mutatta be. A nemzeti kultúrával eljegyzett értelmiség és a tömbmagyarság számára fontos volt önazonossága. De a kommunizmussal súlyosbított asszimilációs politika teremtette világ a maga hétköznapijait élő magyarokat másként érintette. Akik nem ismerték a magyar történelmet, kultúrát, azok sohasem tudták meg, mit zártak el előlük. Mindennapjaikat minden másnál erősebben befolyásolták életkörülményeik, a kevert etnikumú városi környezet, az iskolák, az államnyelv: az anyanyelvi közösséghez tartozás nem volt fontos számukra.

Mészöly műve szenvtelen és kíméletlen pontossággal mutatja be a Trianonban az utódállamok polgáraivá lett magyarság tömeges lemorzsolódásának folyamatát. Ezért kell róla a „határontúliség” fogalmával összefüggésében is beszélnünk.

CSEKE PÉTER

Ny. egyetemi előadótanár,
a Kolozsvári Magyar Kommunikáció- és Médiatudományi Intézet igazgatója
Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Jancsó Béla összművészeti értékszemelelete (1920–1935)

Az első világháborút követő erdélyi irodalomteremtés hőskorában Jancsó Béla (1903–1967) világirodalmi tájékozottságával, irodalomelméleti érdeklődésével és nemzedékszervezői rátermettségével keltett figyelmet, minthogy a sajátosság és az egyetemesség közötti utakat kereste. Erkölcsei és esztétikai maximalizmusára jellemző, hogy szétdobatta a barátai és eszmetársai által összeállított első kötetének nyomdai tördelését. Halála után testvéröccse, Jancsó Elemér irodalomtörténész látott hozzá hagyatékának számbavételéhez, az ő elhunytával pedig unokaöccsére, Mikó Imrére maradt a szövegválogatás és a kötet szerkesztés munkája, mely azt célozta, hogy visszahozza az irodalmi köztudatba a második világháború után marginalizált esztétát, kritikust, irodalom- és ifjúságszervezőt. Ez csak részben sikerülhetett, mert a 70. születésnapra készült kötetben nemcsak bizonyos szövegrészek váltak a cenzúra és az öncenzúra áldozatává, de maga az életmű is torzult az által, hogy kimaradtak például az akkoriban anatómia alá eső fajsúlyos Szabó Dezső-, Makkai Sándor-, Nyirő József- és Reményik Sándor-tanulmányok.

A Jancsó-levelezés eddigi három kötetének a megjelentetése (2015, 2016, 2019) után joggal merült fel a kérdés, hogy a mai olvasónak ismernie kellene azokat a szövegeket is, amelyekre a kötetek lapalji jegyzetei utalnak. Ebből a megfontolásból született meg a Kritérium műhelyében az 1973-as *Irodalom és közélet* revideálóját, a Jancsó-életmű újrafelfedezését revelláló *Érték, erkölcs, közösség* című – hétszáz lap terjedelmű – korpuszt, amelyik a kiterjedt kutatások eredményeként jóval gazdagabb és árnyaltabb értékdimenzióit mutatja be az életműnek, mint az 1973-as kötet. Végeredményben az életmű mélyszerkezetének a felszínre hozása teszi/teheti szembetűnőbbé az irodalom-, a színház- és zenetörténet világában otthonos, kritikáiban esztétikai értékszempontokat érvényesítő Jancsó Béla korabeli s máig inspiráló hatását.

NÉMETH ISTVÁN CSABA

zenetörténész
BTK Zenetudományi Intézet
Magyar Zenetörténeti Osztály

„A legutóbb születettek kategóriája” – Csíky Boldizsár új művei

Egy 2015-ös interjúban Csíky Boldizsár saját műveinek – a magyar népzene és a második bécsi iskola által ihletett kompozíciók, illetve az egyszerűbb hangvételű, többnyire vallásos kórusok – stílusáról beszélve külön stíluskategóriába sorolja, ezáltal pedig határozottan kiemeli művei közül „a legutóbb születettek kategóriáját” (a korszak Csíky számára a 2002-ben Balassi Bálint versére komponált, *A fülemülének szól* című madrigállal kezdődik). A fenti szerzői önreflexió önmagában is figyelemre méltó és Csíky néhány további, szintén a stílusfejlődésére vonatkozó nyilatkozatával, illetve egyes elemzők (Terényi Ede, Selmeczi György) megfigyeléseivel kiegészítve vezet el a teljes, meglehetősen összetett kép megrajzolásához. Az azonban kétségtelen, hogy a 85. életévét taposó marosvásárhelyi zeneszerző az elmúlt két évtized folyamán korát meghazudtoló vitalitással ontja magából az új műveket, az életművet hagyományosan meghatározó műfajokban.

Az előadás ennek a legújabb kori gazdag termésnek a számbavételére vállalkozik. A kórusműveket a 2019 októberében Németországban megjelent nagyszabású antológia, a *Válogatott kórusművek* alapján tekinti át, amely 1959-től 2018-ig, egy híján 60 év kóruskompozícióit tartalmazza. A szimfonikus művek esete annyiban különleges, hogy közülük a 2017 nyarán írt *Obsessiones* a komponista szerint „valamiféle összefoglalás szeretne lenni, zenei képe sok évtized kísértő emlékeinek”, a zenei anyag intertextualitása pedig szinte követeli az időben visszafelé tartó haladást. A főbb állomások az *Erdélyi rapszódia* (2012), és különösen a *GULAG* (2008), illetve a *Concertatio* (2007), végül az 1979-es fő mű, *A hegy* című szimfonikus költemény. Az áttekintés a kamarazenei és a szólóhangszerre írott művekkel zárul – *Missa instrumentalis* (2008) *Szillogizmus* (2010), 2. és 3. vonósnyegyes (2018) –, ugyanakkor érinti Csíky Boldizsár műveinek játszottságát, és esetenként kitér a zeneszerzőnek új előadókval kialakult, műveket ihlető kapcsolataira is.

MANDICS GYÖRGY

író, költő, művelődéstörténész
az MMA nem akadémikus köztestületi tagja

Művészek a peremen

„Vitézek, mi lehet ez széles föld felett szebb dolog az végeknél” – fogalmazta meg Balassi Bálint irodalmunkban sarkalatosan a végek dicséretét.

Előadásomban két erdélyi képzőművész példáján mutatom be a végek realitását, sajátosságát. Az egyik művész, pontosabban művésznő, a textilszövés egyik legjelentősebb alakja, Gazdáné Olosz Ella. Brassó mellett, egy kis faluban született, s életét Kovásznán, a legkeletibb magyar városban élte le. Innen utazott keletre, hátizsákkal a vállán, és sajátította el azokat a rendkívüli szövési és anyagfestési technikákat, amelyekkel egyedülálló művészetét létrehozta, amely a hagyomány és az újítás új szintézise.

A másik Jecza Péter, aki Sepsiszentgyörgyön született ugyan, de egyetemi évei után Temesvárt tette meg alkotókedve városának. Művészeti nyersanyaga a fém, főként a bronz. Ebből alkotta meg híres sorozatait, a monaszokat, és számtalan, geometrikus formát kipróbáló művét. Élete végére mindkét művész megteremtette a saját magánmúzeumát, amelyben követhetők az alkotói pálya kitörési kísérletei, s a kidolgozott, eredeti út, amely a művészet végvárává teszi Kovásznát és Temesvárt is. Mindkét művész úgy eredeti és senkivel össze nem mérhető, hogy nemzeti, ősi, és egyszerre egyetemes is. Művészetükben a zárt és a nyitott, az absztrakt és a mélységesen élő motívumok szervesen találkoznak.

Életük az emberi sorsvállalás példaképe. Egy olyan világban éltek le életük derekát, amikor a művészi szolgálalkúság, az, hogy kényszerből beálltak a diktátor propagandistájának, sok művész önmentegítő bűne volt, de ők kikerülték az erkölcsi buktatókat is. Harcuk és kiállásuk a végvári vitézek igazi története volt. Úgy éltek, azzal a tudattal, hogy a sorsuk a jégpáncéling, jéglovon őrködés, némán, hogy észre se vegye őket a lopakodó ellenség, mert ők nemcsak a jelent, hanem a jövőt is védték. 1989-ben az ő példájuk és hitük is segítette a fiatalokat. Temesvár forradalma ott volt a műveikben, ott volt akkor is, ha tudták, hogy minden győzelmük csak időleges. Ők nemcsak túlélni akartak, hanem egy teljes életet, akkor is, ha senki sem biztosítja, mi jó az újabb hófúvás után. Mert a peremről jöttek, s lettek hősök a peremen.

BALOG LÁSZLÓ

könyvtárigazgató, történész,
Sapientia Egyetem, Csíkszeredai Campus
az MMA Művészetelméleti Tagozatának ösztöndíjasa

Bevezetés a székelyföldi fotográfia történetébe

*Az első műhelyek Székelyföldön, a magyar–óromán
fotográfiai kapcsolatok kezdetei (1839–1916)*

Bár a székelyföldi fotográfia története a XIX. század közepére nyúlik vissza, igazi kibontakozása ennek a művészeti ágnak a XIX. század végére, valamint a XX. század első évtizedeire esik.

És mégis, hogyan lehetséges, hogy Daguerre találmányának leírása előtt Bolyai Farkas már 1839 februárjában, a kolozsvári Rajka Péterhez írott levelében a képrögzítéssel, annak elméleti lehetőségeivel foglalkozik? És hogyan volt lehetséges, hogy már az 1840-es években Marosvásárhelyen, Brassóban, Kolozsváron és más erdélyi városokban név szerint is legalább tizenhat dagerrotipista működött, és az ötvenes években újabb 25-30 fős kontingens csatlakozott hozzájuk?

A *Hasznos Mulatságok* (1839. február 2-i) és az *Athenaeum* (1839. március 7-i, illetve 10-i) tudósításait – Daguerre találmányáról, még aznap (!) – Janin Gyula tudósításával toldja meg az erdélyi magyar sajtó, a kolozsvári *Nemzeti Társalkodó* (1839. március 7.) hasábjain, sőt, további három alkalommal visszatér majd a lap a dagerrotípia körül kialakult vitákra, az eljárás technikai fejlődésének ismertetésére.

Az erdélyi román sajtó sem késlekedik sokat, alig egy évvel az első ismertetések után, 1840. június 23-án, a Gheorghe Barițiu által Brassóban szerkesztett *Gazeta de Transilvania* számol be a budai Kliega József „szép és megfizethetetlen” gépéről, „amely a nap sugaraival fest”.

A nyomdászok és festők aggályait eloszlató igyekezettel – is – indult tehát az erdélyi, illetve szűkebb értelemben a székelyföldi fotográfia története.

Ennek a nagyszerű történetnek a kezdeteit, összmagyar összefüggéseit, az első székelyföldi fényképezés megérkezését és műhelyeik létrejöttét, az állandó és vándorfotográfusok helyét és szerepét kívánom bemutatni a székelyföldi városok fejlődéstörténetében, ugyanakkor vázolni szeretném a magyar–román fotográfiai „kapcsolatok” kezdeteit is, a migrációs trendek révén alakuló óromán államokbeli (Moldva, Havasalföld) fotóműhelyek létrejöttének és fejlődésének körülményeit is.

NINKOV KOVACSEV OLGA, PHD

művészettörténész, múzeumi tanácsos
Szabadkai Városi Múzeum

Szabadka és Hódmezővásárhely kerámiaművészeti kapcsolatai

Előadásunkban a címben meghatározott téma legújabb kutatási eredményeit szeretnénk bemutatni. Az a tény, hogy a szecessziós művészet és az Art&Craft mozgalom szabadkai térhódításának idején, az alföldi puszták tájait megörökítő, a népi alkotóművészetért rajongó Tornyai Jánosnak szerveztek 1912-ben kiállítást Szabadkán, előrevetítette a Majolikatelep szabadkai tárlatát. A tárlaton, amelyet 1913. március 15-én nyitottak meg a Szabadkavidéki Takarékpénztár Kossuth utcai épületének földszintjén, Kallós Ede, Medgyessy Ferenc és Pásztor János szobrászok, valamint Tornyai, illetve Endre Béla festők által tervezett kerámiák szerepeltek. Ezt a kiállítást tekintjük az egyedi kerámiaművészet első szabadkai, de egy sokkal tágabb térség első ilyen jellegű kiállításának is. A Majolikatelep szabadkai vendégszereplésének évében fejezték be a bécsi szecessziót hirdető városi bérpalota építését. A benne lévő városi műterem külső falán az Art&Craft mozgalom eszméjét megfogalmazó figurális kompozíció még ma is látható. Ebben a műteremben élt és alkotott a két világháború között Oláh Sándor festőművész, akinek a Szabadkai Városi Múzeumban őrzött csendéletén egy, a Majolikatelepen készült, vásárhelyi kerámia szerepel, s ő maga is tervezett a telep számára a Kecskeméti Művésztelep részvevőjeként.

Előadásunk második részében Nemes Fekete Edit szabadkai kortárs kerámiaművész Hódmezővásárhelyhez kötődő munkásságáról szólunk. A második világháború után kialakult szabadkai kerámiaközpont autentikus képviselője több ízben is részt vett a nemzetközi Vásárhelyi Kerámia Szimpóziumon (2001, 2007, 2010, 2012, 2017). Munkássága által kitérünk a kishegyesi kerámia-művésztelepre és a Szabadkai Kerámia Triennáléra, ahol vásárhelyi kerámiaművészek munkái is bemutatásra kerültek. Ily módon a XX. század elején kezdődő, általunk vizsgált időszak, átnyúlik a XIX. századra, amivel folytatódik a két város közötti korábbi kerámiatörténeti kapcsolat kutatása, mivel a hódmezővásárhelyi mázas fazekas termékek dél-alföldi forgalmazása több évszázados múltra tekint vissza.

KRCHO JÁNOS

építész
a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

A felvidéki magyar építészetről – a felvidéki magyar építészekről

Az építészet esetében nehezebb meghatározni, mitől tekinthető nemzetinek. A Magyarországon megépült kortárs épületek nyilvánvalóan a mai magyar építészetet gyarapítják, bár vannak ma is olyan épületek, amelyeket jeles, de idegen építészek terveznek és Magyarországon épülnek. De hogy is vagyunk ezzel a határon túli területeken? Mitől lehet a mai felvidéki vagy határon túli építészet magyar? Elég, ha magyar, esetleg anyaországi építész tervei alapján épül? Magyar akkor, ha valamilyen magyar, akár szórványban élő közösséget szolgál, vagy netalán magyar támogatás eredményeként jön létre, bárki is tervezi? Magyar, ha magyar a kivitelező? Vagy csak akkor magyar, ha mindez a feltétel teljesül, magyar az építész, magyar a beruházó, magyar a kivitelező, és magyar közösség használja? És mikor magyar az építész? A főleg Sanghajt építő Hugyec, majd Hudec László, szlovák őseivel, valóban magyar építész volt? És magyar-e az az építészet, amely a magyarországi építészeti hagyományok (kortárs vagy történeti) folytatása, vagy azokból merít, tudatosan vagy akár ösztönösen? Vagy még magyar az az építészet is, amely a már elfeledett eredetű magyar, vagy akár részben német közösségek építészeti környezetében épült és azt gyarapítja? És végül mi az, ami az utóbbi időben a Felvidéken épült, magyar, és mint építészeti alkotás is figyelemreméltó?

NAGY MYRTIL

etnológus

a somorjai Városi Művelődési Központ igazgatója

A szlovákiai magyarok színpadi folklórmozgalma kialakulásától napjainkig

A szlovákiai magyarság kultúrájának domináns és e kultúrát erősen meghatározó része az öntevékeny színpadi folklórmozgalom. Nem csupán e műfaj művelőire volt és van hatása, de közösségépítő rendezvényei révén tömegeket megmozgató ereje szintén vitathatatlan. A szlovákiai magyarság kulturális életének legnépesebb táborát képezik a színpadi folklórral foglalkozó gyermek-, ifjúsági és felnőttegyüttesek. A színpadi folklórmozgalom nem csupán a kisebbségi létben élő egyén önmegvalósításának ad teret, hanem egyben a nemzeti hovatartozás mutatója is, fontos szerepet játszik a szlovákiai magyar gyermekek és fiatalok identitástudatának erősítésében.

A szlovákiai magyarság színpadi folklórmozgalma a kezdeti dilettáns, inkább a mennyiségre, semmint a minőségre való törekvései és ezek letisztulása után új útra lépett, megtalálta helyét a felvidéki magyarság nagyon színes kulturális palettáján, értékeket, gondolatokat közvetít. Az előadás a szlovákiai magyarok színpadi folklórmozgalmának kialakulását, fejlődését, illetve jelenlegi helyzetét és helyét mutatja be. Számba veszi a Csemadok intézményi szerepét, a mozgalmat fellendítő és tápláló személyiségeket és intézményeket, valamint azokat a fontosabb mérföldköveket, amelyek hatással voltak rá.

ZÁGONI BÁLINT

rendező, filmtörténész

a Filmtett Egyesület igazgatója

A kolozsvári filmgyártás kezdetei Bevezetés a Janovics Jenő, a magyar Pathé című filmhez

Az 1910-es évek eleje: a film még inkább vásári multság, mint művészet, mégis sokan a színház jövőjét féltik tőle. Korának egyik legelismertebb színházigazgatója, Janovics Jenő azonban mindenki megrökönyödésére mozit hoz létre a kolozsvári Nyári Színkörben, néhány évvel később pedig filmgyárat alapít. Irodalmi igényességű filmjeivel történelmet ír, és hamarosan Kolozsvár egyik leggazdagabb és legirigyeltebb polgára lesz. A világháborút követően a nagy befolyással és jelentős vagyonnal rendelkező Janovics olyan áldozatokat hoz színházi társulatának megmentése érdekében, amelyekhez hasonlókat akkor sem, és talán ma sem hozna senki.

A 62 perces portréfilmből nemcsak az 1910-es évek sikeres filmalkotóját és vállalkozóját ismerhetjük meg, hanem egy olyan önzetlen, elkötelezett embert is, aki az első világháborút követően az őt ért számtalan meghurcoltatás ellenére mindig talált elég erőt az újrakezdéshez és vágyai megvalósításához.

A vetítést megelőzően a Janovics Jenő által vezetett kolozsvári filmstúdió történetét és a filmes műhelyben készült alkotásokat ismertetem röviden.

